

Αποτελεσματική αντιπολιτευτική στρατηγική

Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ***

Ο διάσημος καθηγητής Paul Lazarsfeld έγραφε πως τις εκλογές δεν τις κερδίζουν οι αντιπολιτεύσεις, αλλά πάντα τις χάνουν οι κυβερνήσεις. Το πρόβλημα δημιουργείται όταν οι κυβερνήσεις παραπαίουν, αλλά δεν ενισχύονται εκλογικά αντίστοιχα οι αντιπολιτεύσεις. Ακριβώς δηλαδή αυτό που συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα. Οι αιτίες του ελληνικού φαινομένου είναι πολλές και σύνθετες. Μία απ' αυτές, βέβαια, είναι το γεγονός πως οι εκλογές έγιναν σχετικά πρόσφατα και οι εκλογείς δεν είναι διατεθειμένοι τόσο νωρίς να ομολογήσουν πως έκαναν λάθος. Μια άλλη αιτία όμως είναι πως η αντιπολίτευση δεν προσφέρει κάποια ευδιάκριτη και ελπιδοφόρα εναλλακτική λύση. Το πρόβλημα γίνεται περισσότερο σύνθετο, όταν γίνει συνειδηση πως αυτό που πραγματικά επιθυμεί ο λαός και που θα αγκάλιαζε σαν προοπτική για το αύριο είναι αδύνατον να προκύψει κάτω από τις σημερινές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Από τη Μεταπολίτευση και πέρα, το πολιτικό σύστημα στην Ελλάδα προετοίμαζε τη μελλοντική του θανατηφόρο κρίση. Εθίζοντας τον λαό στη λογική πως η δημοκρατία ταυτιζόταν με τις παροχές και τις πελαταικές εξυπηρετήσεις, ήταν φανερό πως

θα οδηγείτο σε τραγικό αδιέξοδο εάν άξαφνα δεν ήταν σε θέση να προσφέρει όσα τα εντός του συστήματος κόμματα υπόσχονταν. Η οικονομική κρίση, που δεν ήταν κάποια αναπάντεχη εξέλιξη για όσους για χρόνια επέμεναν στην ανάγκη αφύπνισης της κοινής γνώμης από τον λήθαργο του κρατισμού κι από την ευκολία των άνωθεν εξυπηρετήσεων και παροχών, οδήγησε την ελληνική κοινωνία σε μια καινούργια πραγματικότητα. Η εναλλαγή κομμάτων στην εξουσία δεν μπορούσε πλέον να αποκαταστήσει τη ροή πλαστής ευημερίας, που εξασφάλιζαν για δεκαετίες τα δανεικά. Ξαφνικά, οι λογαριασμοί έπρεπε να πληρωθούν. Και οι δανειστές, που φυσιολογικά το απαιτούσαν, φάνταζαν εκθρικοί, αντιπαθείς και αδυσώπητοι.

Όπως πολύ σωστά έχουν γράψει οι καθηγητές Σπύρος Μακρουδάκης και Ανδρέας Μολέσκης (The Costs and Benefits of Positive Illusions, 2015), οι θετικές φαντασιώσεις συνδέονται με μια εξωπραγματική αισιοδοξία για το μέλλον και με υπερφορτισμένες εκτιμήσεις για τις ικανότητες ενός ατόμου ή κι ενός λαού. Η ελληνική κοινωνία είναι πλημμυρισμένη από τέτοιες θετικές φαντασιώσεις. Αλλά και τα κόμματα την ακολουθούν στην απίθανη αυτή πορεία αυτοκαταστροφής. Πεισιμύνητοι για τη δυνατότητα απόλυτου «ελέγχου των εξελίξεων»,

λαός και κόμματα οδηγούνται σε τραγικές απογοητεύσεις που ενδεχομένως μπορούν να οδηγήσουν και σε μοιραίες τραγωδίες. Με βάση τα σημερινά πολιτικά δεδομένα, και με τη δεδομένη αδυναμία της αντιπολίτευσης να μεταβάλει το πεδίο του αλλά και τη στόχευση του πολιτικού της λόγου, οι εξελίξεις οδηγούν αναπόφευκτα στην ενίσχυση των φασιστικών άκρων. Μόνο αυτοί θα πάρουν τη σκυτάλη ενός φανταστικού αφηγήματος περί εύκολων λύσεων και καταξίωσης «ενός αδικημένου λαού στα ένδοξα εθνικά του πεπρωμένα». Ιδιαίτερα μετά τη διαφαινόμενη τραγική αποτυχία του σημερινού αριστερού εγχειρήματος.

Η λύση της όποιας εθνικής σωτηρίας βρίσκεται στη συνειδητοποίηση των αδιεξόδων και στην κατανόηση της ανάγκης για μια διαφορετική ηγετική πορεία και παράδειγμα. Η έξοδος από τα σημερινά αδιέξοδα δεν είναι στα συνθήματα και στην κινητοποίηση του θυμικού των εκλογέων, αλλά στην ανάγκη αλλαγής νοοτροπίας, πρακτικών και τρόπων ζωής. Όπως λέει και ο καθηγητής του Χάρβαρντ Ronald Heifetz (Leadership without easy answers, 1994), μια σοβαρή ασθένεια για να αντιμετωπισθεί χρειάζεται αλλαγή συνθηκών και τρόπου ζωής. Δεν είναι σαν τη γρίπη, που με κάποιο χάπι όλα τακτοποιούνται. Πολλοί λαοί όμως και πάμπολλες ηγεσίες προσβλέ-

πουν στο εύκολο χάπι για τη θεραπεία εξαιρετικά σύνθετων κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων. Η απαγκίστρωση ενός λαού και μιας ολόκληρης κοινωνίας από την υποτιθέμενη ευκολία –αλλά στην πράξη πρακτική καταστροφής– του κρατισμού προϋποθέτει γενναίες προσπάθειες ενημέρωσης και σκληρής δουλειάς.

Μια τέτοια μορφής εναλλακτική αντιπολίτευση οφείλει να θέσει τις δικές της ευδιάκριτες κόκκινες γραμμές. Καμία πολιτική επιλογή που να απαρνείται τις λογικές της οικονομίας της αγοράς, της ανοιχτής κοινωνίας και της λιγότερης κρατικής παρέμβασης. Αυτό σημαίνει, στην πράξη, ελαχιστοποίηση φορολογικών επιβαρύνσεων, σχεδόν καθόλου κρατικές παρεμβάσεις στην κοινωνική και οικονομική καθημερινότητα και για κάθε ζήτημα αναζήτηση λύσεων μακριά από τα πλοκάμια του Δημοσίου. Η λογική αυτή για την Ελλάδα συνιστά αλλαγή πολιτικού και οικονομικού παραδείγματος. Και ανηφορικό δρόμο επεξεργασίας στον κόσμο των νέων προοπτικών που διανοίγονται. Δεν είναι κάτι εύκολο. Ποιος είπε, όμως, ποτέ πως η πολιτική, και κυρίως το έργο μιας δημιουργικής αντιπολίτευσης, είναι εύκολη υπόθεση;

* Ο κ. Ανδρέας Ανδριανόπουλος είναι πρώην υπουργός.